

Ondanks zijn geloof en ondanks zijn niet aflatende hoop en opgewektheid, was Luther soms ook neerslachtig, aangevochten door twijfel. Dan leek het of niets of niemand hem kon opbeuren. Eens had hij zo'n stemming. Moedeloos en nijdig was hij van huis gegaan. Toen zag zijn vrouw Katharina de oplossing. Ze trok rouwkleren aan, sloot de gordijnen en wachtte zo op de thuiskomst van Maarten.

Toen deze terugkwam, schrok hij geweldig. Hij riep: wat is er gebeurd, wie is er dood?

Katharina zei: Onze beste vriend is dood. Wie dan? Riep Luther.

De Here God, zei ze.

Even stond Luther perplex. Hij keek zijn lieve vrouw doordringend aan en zei: Kathe heb je je verstand verloren? Neen dat niet, zei zijn vrouw, maar eigenlijk weet ik niet wat ik van jou moet denken. Vroeger als er zorgen waren, zei je altijd: geen zorgen...God leeft nog! Je hebt het zelfs op tafel geschreven: Vivit, Hij leeft.

Dan kregen we weer moed. Maar nu loop je troosteloos rond. Wat moet ik dan anders denken dan dat de God van Maarten Luther niet meer leeft? Luther omarmde zijn vrouw. Zijn moed en vertrouwen kwamen weer terug. Hij wist het weer: God leeft.

Wij bidden in de zware tijden waarin wij nu leven, waarin kerken zich bevinden, om dat vertrouwen: dat Hij leeft, en wij met Hem

Amen

De lezingen bij deze preek zijn:

genesis 15: 1-6

Openbaring 14: 6,7

Matteus 10:26-33

Hervormingsdienst 2002.

ds. H.C.Donga
Preek over Luther.

Uit het ogenschijnlijke succesvolle leven van Maarten Luther is twijfel, aanvechting en angst nooit weg te denken geweest.

Wellicht had hij dat gemeen met heel veel middeleeuwen. Allerlei verschrikkingen lagen op de loer zoals de pest en de vele oorlogen die het leven van een mens niks waard maakten. De dood zat je op de hielen en kon je ieder ogenblik halen.

De duivel was een even tastbare realiteit als Gods aanwezigheid. In de vele kloosters en kerken vierde naast geloof het bijgeloof hoogtij. De rooms katholieke kerk was geworden tot de eigenaar van de genademiddelen die tegen betaling door de klanten konden worden afgenomen.

Luther was zeker niet de enige die zich tegen de heersende stroming in de rooms-katholieke kerk verzette. Velen waren hem als hervormers voorgegaan. Vaak moesten ze hun verzet met de brandstapel bekopen. Zo was in het tsjechies-moravische gebied Joannes Hus aan het werk geweest om de kerk terug te roepen naar haar oorsprong. Toen het concilie van Konstanz hem tot de dood door de brandstapel veroordeelde ontstond het verhaal dat deze Hus - tsjechies voor gans, terwijl hij vlam vatte en verbrandde, zou hebben gezegd: Thans braadt gij een gans maar over honderd jaar komt er een zwaan die jullie niet te pakken zullen krijgen. Al tijdens het leven van Luther werd hij met het symbool van de zwaan afgebeeld. Juist ook hier in Nederland is het het symbool van de lutherse kerk geworden. Op veel lutherse kerken is de zwaan als windvaan in gebruik.

Er is een rijmpje waarin dat ook wordt uitgedrukt:
De gereformeerden hebben een haantje.
De luthersen hebben een zwaantje
De roomsen hebben een kruisje
En de mennisten een houten huisje

Luther stond dus in een traditie van terug naar de bronnen, die al langer aan de gang was. Toen hij op 28 jarige leeftijd promoveerde tot doctor in de Heilige schrift en spoedig daarna tot hoogleraar in Wittenberg werd benoemd deed hij dat nog als monnik. Maar daar in het klooster was zijn gewetensstrijd allang begonnen.

Het was zijn eigen ervaring van verworpenheid. Hoe kan ik als mens zalig worden? Hoe kom ik aan de goede kant? En hoe krijgen we het roer om in een kerk die eigenlijk helemaal gelijkvormig aan de wereld is geworden?

Aanleiding tot de 95 stellingen over de kerk was vooral de afluathandel ten behoeve van de bouw van de St-Pieterskerk te Rome.

Om het op een hele grove manier te zeggen: hij gaf de gewone gelovigen het eigendomsrecht terug op hun eigen geloof. Niet de kerk is de alleen-verkoper van het heil. De genade Gods wordt door God zelf uitgedeeld, d'r staat niets en niemand tussen. Ieder mens afzonderlijk is verantwoordelijk tegenover God.

Met deze stelling wordt Luther van middeleeuwer tot een renaissancemens.

Door het geloof alleen wordt de gevleugelde term: sola fide. Een van de drie sola's. De andere twee zijn: sola gratia - alleen door genade en sola scriptura: de schrift alleen. Die drie sola's vormen de slagzinnen van de reformatie die spoedig in heel Europa weerklank zal vinden.

Luther overwint zijn twijfel, aanvechting en angst door de beroemde tekst uit de Romeinenbrief waarin het geloof hem tot gerechtigheid gerekend wordt.

Ik vind het zelf zo treffend dat de teksten die het lutherse leesrooster voor deze gedenkdag der reformatie aangeeft, hun bijzondere lijnen hebben met Luthers leven en werken. Hoe vaak heeft Luther niet gezegd dat hij zich voelde als Abraham. Altijd tussen hoop en vrees. Eindeloos wachtend op het waar worden van de belofte. Hij werd niet moe uit te leggen in zijn vele colleges over het boek Genesis, hoe Abraham onder aanvechtingen leed en hoe toch telkens opnieuw zijn geloof hem redde. Ook wij voelen de spanning in de woorden wisseling tussen God en Abraham. Ik ben je schild, je loon zal groot zijn. Maar ik ben kinderloos, roept Abraham uit, en mijn bezit gaat naar mijn knecht, ik heb zelf geen zoon gekregen. U voelt het impliciete

verwijt aan God.

En deze zegt hem dan opnieuw de lang verwachte zoon toe. Hij toont Abraham de nachtelijke sterrenhemel. Zo talrijk zal je worden. En, besluit dit gedeelte: Hij geloofde in de Heer en Hij rekende het hem toe als gerechtigheid. Vertrouwen op Gods belofte is het enige redmiddel voor twijfelende mensen.

In de epistellezing valt de engel op die midden in de hemel met het eeuwig evangelie komt aanvliegen om datzelfde evangelie te verkondigen. Het woord van God staat via de bijbel centraal, zou je kunnen zeggen. Die engel is in 1730 afgebeeld op een penning uitgegeven door de Amsterdamse lutherse gemeente en het randschrift voert deze openbaringentekst.

Luther geloofde sterk in de aanwezigheid van God en in de beloften van het evangelie dat werkelijkheid wordt. Hij wilde vooral ook dat mensen dat zelf ook konden lezen. Daarom vertaalde hij de bijbel in de volkstaal. Daarvoor zette hij zich in met al zijn kennis en met zijn hele leven. Maar in al zijn doen en laten ging het om het scherp van de snede. In zijn beroemde optreden voor de rijksdag van Worms, waar hij ook voor keizer Karel niet na liet te zeggen dat hij niet anders kon. Omdat God en het evangelie hem te sterk waren. Dat hij ondanks bedreigingen met de ban en zijn vogelvrij verklaring, zijn mond niet liet snoeren. Hij kende het scherp van de snede. Maar hij kon zich volledig vinden in de tekst van het evangelie dat van vertrouwen spreekt. Buiten de Vader om is er geen leven mogelijk. Mussen zijn eigenlijk niks waard, maar zelfs zij vallen niet buiten de wil van de Vader om. Daarom durft hij ook te getuigen van zijn diepste geloof, ook als dat voor hem zelf niet zonder gevaar was.

Dat hem de moed ook wel eens in de schoenen zonk moge duidelijk zijn. Er is een prachtig verhaal over de vrouw van Luther Katharina von Bora. Ze was non geweest en door de prediking van de reformatie die juist ook in de vele kloosters gehoor had gevonden, eigenlijk dakloos geworden. Samen met andere nonnen waren ze in Wittenberg aan de man gebracht, eigenlijk om hun er te redden.

In dit geval had Katharina hem, Luther, uitgekozen. Ze waren een gelukkig en aan elkaar gewaagd stel.